

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД  
ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ  
ЗАКЛАДІВ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ**

*Бабко Т.М.*

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Протиріччя й труднощі соціально-економічного розвитку сільського соціокультурного простору України, значна кількість малочисельних сільських шкіл, дефіцит спеціалістів певних освітніх галузей, обмеженість можливостей активного й продуктивного спілкування з професійною спільнотою обумовлюють актуальність питання щодо специфіки підготовки й підвищення кваліфікації вчителів до роботи в загальноосвітніх закладах сільської місцевості.

Сучасні вимоги до вчителів освітніх закладів сільського соціуму лежать у сфері особистісних якостей, ціннісних орієнтацій, вмінь щодо реалізації міжпредметної й багатофункціональної педагогічної діяльності тощо.

Необхідно наголосити ще й на тому, що сьогодні сільська школа є зазвичай тим соціально-педагогічним інститутом, який поєднує у собі функції освітнього закладу, культурного центру села та провідного організатора соціально-просвітницької й культурно-масової роботи з населенням. Таке розширення спектру професійної діяльності сільського вчителя загострює потребу в необхідності науково-методичного супроводу його професійного саморозвитку.

**Мета статті** полягає у розкритті специфіки науково-методичного супроводу процесу професійного саморозвитку вчителів закладів сільської місцевості, що здійснюється під керівництвом науково-педагогічних працівників Запорізького інституту післядипломної педагогічної освіти в між курсовий період.

Проблема професійного саморозвитку вчителя стала предметом багатьох наукових пошуків в сучасній психолого-педагогічній науці (К. Абульханова-Славська, Г. Балл, І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, Л. Мітіна, В. Семиченко, В. Рибалко, Б. Федоришин та ін.).

Однак, внаслідок вивчення ряду наукових праць, можна констатувати, що в сучасній науковій літературі дуже слабо представлено результати досліджень, що розкривають особливості науково-методичного супроводу професійного саморозвитку вчителів закладів сільської місцевості в умовах післядипломної освіти.

Практика показує, що основними формами підвищення педагогічної майстерності вчителів сільської школи є курси підвищення кваліфікації в закладах післядипломної

педагогічної освіти, семінари в районному методичному кабінеті, методичні об'єднання. Між цими формами методичної роботи часто немає тематичного взаємозв'язку, відсутнім є аспект врахування конкретних професійних інтересів учителів, задоволення їхніх освітніх потреб та запитів під час організації методичної роботи. Епізодична участь вчителів сільських шкіл у заходах науково-методичного характеру (семінари, конференції, практикуми, тренінги), що проводяться в між курсовий період, теж не дає належного ефекту в плані цілеспрямованого зростання їх педагогічної майстерності. Механічний набір різноманітних форм методичної роботи, що не взаємопов'язані між собою, відсутність управління процесом самоосвіти вчителів призводить до зниження ефективності методичної роботи, не дозволяють вибудовувати довгострокову, системну роботу з учителем, не створюють умови для залучення їх до науково–дослідницької, пошукової педагогічної діяльності.

У зв'язку з цим особливо актуальною для сільської школи є розробка системи науково-методичного супроводу вдосконалення професійного саморозвитку вчителів закладів сільської місцевості, яка повинна організовуватися на діагностичній основі, адресно, з урахуванням індивідуальності, наявного професійного досвіду, освітньої потреби кожного вчителя.

Згідно висновків К. Абульханової-Славської, якісним показником процесу становлення суб'єктності людини є її цілеспрямований саморозвиток [1]. Отже, саморозвиток педагога – це показник суб'єктності вчителя на всіх етапах його безперервної педагогічної освіти. Це ж підтверджує й Б.Фішман: «Саморозвиток вчителя у професійній діяльності є сутнісним соціокультурним проявом процесів самоорганізації особистості, невід'ємною людською цінністю і потребою, спрямованою до ідеалу, і результатом власного свідомого цілепокладання» [3, 13].

Після проведення багатоаспектного аналізу участі вчителів інформатики Запорізької області у Всеукраїнському конкурсі «Вчитель року» викладачами кафедри інформатики й інформаційних технологій разом з представником кафедри менеджменту освіти та психології КЗ «ЗОШПО» ЗОР було прийнято рішення про необхідність створення умов для підвищення творчої активності педагогічних кадрів, особистісного та професійного зростання кожного вчителя, що прагне вдосконалення рівня власної науково-методичної та професійної підготовки, а також набуття досвіду презентації власного педагогічного досвіду з метою участі у конкурсах фахової майстерності (зокрема й у Всеукраїнському конкурсі «Вчитель року»).

З цією метою була сформована група вчителів, які виявили бажання брати участь у Школі педагогічної майстерності вчителя інформатики (далі ШПМВІ). До складу зазначеної групи ввійшло близько 40% педагогічних працівників, що мешкають у сільській місцевості,

15% – у селищах міського типу. Серед них: 20 % – це молоді вчителі з категорією «спеціаліст», по 10 % учасників Школи мають вищу та першу кваліфікаційну категорію, 15% – представники II кваліфікаційної категорії. Це вчителі з різним педагогічним стажем: 10 % - вчителів з досвідом роботи до 5 років, 35% – вчителі, які мають стаж від 5 до 10 років, 10 % – це педагоги зі стажем роботи понад 20 років.

Мета діяльності ШПМВІ полягає у сприянні розвитку професійної компетентності вчителів, активізації прояву творчого та інтелектуального потенціалу особистості вчителя інформатики, задоволенні потреби педагогів в безперервній професійній освіті.

Реалізація роботи ШПМВІ здійснюється в очно-дистанційній формі, яка включає очні заняття в межах роботи постійно-діючого семінару «Реалізація індивідуального освітньо-професійного маршруту підвищення професійної майстерності вчителя-інформатики», виконання самостійних робіт фахового і методичного характеру та участь в активному дистанційному спілкуванні (он-лайн-консультації, форуми, чати тощо).

Залучення слухачів ШПМВІ до роботи у дистанційному форматі здійснюється за допомогою модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle, що дозволяє віддалено проводити різні форми опитування та анкетування, додавати та редагувати набір зв'язаних веб-сторінок (шкільні сайти, авторські блоги), здійснювати цілеспрямовану взаємодію з різними професійно зорієнтованими навчальними ресурсами та активними елементами на інших веб-сайтах, зберігати й систематизувати корисні для професійного розвитку інформаційні ресурси. Саме дистанційна форма дозволяє систематично й своєчасно задавати вчителям фахові завдання підвищеної складності, здійснювати їх перевірку й оцінювання; ознайомлювати учасників ШПМВІ з відгуками на представлені матеріали тощо.

Управління процесом професійного саморозвитку педагога – це цілеспрямована робота, що є наслідком глибокого вивчення й аналізу рівня прояву компетентності педагога, його потреб, мотиваційної сфери, здатності до саморозвитку, факторів, які сприяють та перешкоджають саморозвитку загалом, постійний моніторинг результатів професійної діяльності вчителів.

Процес планування роботи ШПМВІ включає реалізацію наступних етапів професійного саморозвитку [2]:

1. Здійснення самопізнання (самопостереження, самодіагностика, самоаналіз). Умовою самопізнання є наявність певного рівня самосвідомості.

Реалізація цього етапу здійснюється за допомогою проведення різних психолого-педагогічних діагностичних методик. Так на початку роботи ШПМВІ з вчителями було проведено опитування на визначення рівня сформованості у них умінь та навичок до

самоосвітньої діяльності. Згідно отриманих результатів у слухачів нашої експериментальної групи найслабше розвинута здатність до самоврядування (середній бал 45% з можливих 100%); а на найвищому рівні прояву у них сформовані морально-вольові та мотиваційні уміння (середній бал по 84%).

2. Формування самооцінки та прийняття рішень про необхідність професійного самовдосконалення.

3. Постановка цілі професійного саморозвитку та розробка індивідуального освітньо-професійного маршруту саморозвитку.

З метою реалізації цього етапу викладачами ШПМВІ було проведено цілий ряд методичних заходів: по-перше, розкрито теоретичні основи сутності й структури опису перспективного педагогічного досвіду; за допомогою інтерактивної ділової гри «Інтелектуальний конструктор» здійснено аналіз описів педагогічних досвідів переможців конкурсу «Вчитель року-2013» у номінації «Інформатика»; по-третє, створено умови для уточнення кожним учасником теми власного педагогічного досвіду; по-четверте, за допомогою проведення SWOT-аналізу власних методичних здобутків та труднощів у дослідженні обраної теми, кожним вчителем розроблено програму індивідуального освітньо-професійного саморозвитку на поточний навчальний рік.

4. Практична реалізація професійного саморозвитку: самовиховання відповідних рис, саморегуляція, самоаналіз, самоконтроль та самокорекція.

З метою науково-методичного супроводу цього етапу нами планується робота щодо залучення слухачів ШПМВІ до презентації своїх практичних здобутків у формі проведення майстер-класів, відкритих уроків тощо.

Висновки. Отже, узагальнюючи все вищесказане ще раз наголосимо, що процес професійного саморозвитку будь-якого вчителя, зокрема й сільської місцевості, – це вмотивований творчий процес розкриття і розвитку його реальних можливостей і потенційних здібностей, свідомої самоосвіти та самовиховання. Однак в умовах динамічності й непослідовності соціально-економічних змін реалізація цього процесу потребує систематичного науково-методичного супроводу і підтримки. Використання описаної в статті очно-дистанційної форми роботи, що реалізується в умовах післядипломної освіти, сприяє систематичній активізації процесу індивідуального творчого саморозвитку вчителя і є економічно, психологічно й морально менш витратною. У таких умовах незмінно зберігаються суб'єктність та індивідуалізація освітнього процесу, й разом з тим створюються можливості для плідної співпраці та взаємозбагачення вчителів з різноспрямованими професійними інтересами.

Література:

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / Ксения Александровна Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1980. – 334 с.
2. Гандабура О.В. Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема / О.В. Гандабура // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, II(10), Issue: 20, 2014 – р. 58-61. Режим доступу: [www.seanewdim.com](http://www.seanewdim.com).
3. Фишман Б.Е. Педагогическая поддержка профессионального развития саморазвития педагога / Б.Е. Фишман // Педагогическое образование и наука. – 2006. – №2. – С. 10-16.